

อนาคต “ไต้หวัน” ท่ามกลางการแบ่งขั้วทางยุทธศาสตร์ของจีนและสหรัฐฯ

ไต้หวัน : ในอดีต

ในปี ๑๙๔๙ พรรคคอมมิวนิสต์จีน นำโดยเหมา เจ๋อตง ชนะพรรคก๊กมินตั๋ง ซึ่งนำโดยเจียง ไคเช็ก ในสงครามกลางเมืองที่จีนแผ่นดินใหญ่ และได้ก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ปกครองจีนแผ่นดินใหญ่ตั้งแต่นั้นมา ส่วนพรรคก๊กมินตั๋งของนายเจียง ไคเช็ก ได้ไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นที่ไต้หวัน ซึ่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้ให้การรับรองไต้หวันเป็นสมาชิก UN ในฐานะสมาชิกก่อตั้ง

จนกระทั่งในปี ๑๙๗๑ สหรัฐฯ ภายใต้การนำของ ปธน. ริชาร์ด นิกสัน ต้องการให้จีนช่วยเหลือในสงครามเวียดนาม จึงส่งเสริมความสัมพันธ์กับจีนและผลักดันจีนเข้าเป็นสมาชิก UN จนท้ายที่สุด สหรัฐฯ ก็ได้ยอมรับ **นโยบายจีนเดียว (One-China Policy)** พร้อมทั้งถอดไต้หวันออกจากการเป็นสมาชิกของ UN เป็นเหตุให้ไต้หวันถูกประเทศอื่น ๆ ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตอีกด้วย

ต่อมาในปี ๑๙๗๙ ในสมัยของ ปธน. จิมมี คาร์เตอร์ สหรัฐฯ ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับรัฐบาลจีน ส่งผลให้สหรัฐฯ ต้องตัดสัมพันธ์กับไต้หวันและปิดสถานทูตสหรัฐฯ ในไทเป แต่ในปีเดียวกันนั้นเอง สหรัฐฯ ได้ผ่าน **กฎหมายความสัมพันธ์กับไต้หวัน (Taiwan Relations Act)** โดยกฎหมายนี้บัญญัติไว้ว่า สหรัฐฯ ต้องช่วยเหลือไต้หวันในการป้องกันตัวเอง ซึ่งเป็นเหตุผลว่าทำไมสหรัฐฯ จึงขยายอาวุธให้ไต้หวันอย่างต่อเนื่อง กฎหมายนี้ยังระบุด้วยว่า สหรัฐฯ สนับสนุนทางออกอย่างสันติระหว่างความขัดแย้งของทั้งสองฝ่าย

ในช่วงทศวรรษ ๑๙๘๐ ในยุคของเติ้ง เสี่ยวผิง ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและไต้หวันเริ่มพัฒนาขึ้น จีนได้มีหลักการที่เรียกว่า **"หนึ่งประเทศ สองระบบ (One Country, Two Systems)"** ซึ่งระบุว่า ไต้หวันจะได้รับอำนาจอธิปไตยของตนเอง ถ้ากลับมารวมประเทศกับจีน

อย่างไรก็ตามในปี ๑๙๙๒ ได้มีการประชุมกันระหว่างตัวแทนกึ่งราชการของจีนแผ่นดินใหญ่และไต้หวัน จนนำไปสู่การออกฉันทามติ ๑๙๙๒ (1992 Consensus) เป็นฉันทามติเกี่ยวกับความเป็น “จีนเดียว” ซึ่งขณะนั้นพรรคก๊กมินตั๋งเป็นรัฐบาลของไต้หวัน ได้ยอมรับฉันทามติและจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (Democrat Progressive Party: DPP) เป็นฝ่ายรัฐบาล กลับได้ประกาศชัดว่า จะไม่ยอมรับฉันทามติ ๑๙๙๒

ไต้หวัน : ในปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้เล่นสำคัญ (Key Actors) ที่ส่งผลต่อสถานการณ์ในไต้หวัน คือ ไต้หวัน จีน และสหรัฐฯ ซึ่งในปัจจุบันผู้เล่นเหล่านี้ได้ดำเนินนโยบายและกิจกรรมที่ทำให้สถานการณ์ในไต้หวันตึงเครียดมากขึ้น ดังนี้

ไต้หวัน : พรรค DPP นำโดย ปธน. ไช่ อิงเหวิน เป็นฝ่ายรัฐบาลมีท่าทีที่แข็งกร้าวกับจีนมาโดยตลอดนับตั้งแต่ขึ้นดำรงตำแหน่ง ปธน. เมื่อปี ๒๐๑๖ จนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพบกับนางแนนซี เพโลซี ประธานสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐฯ ที่เดินทางเยือนไต้หวันเมื่อ ส.ค. ปี ๒๐๒๒ ที่ผ่านมานี้ ซึ่งถือเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหรัฐฯ ที่เดินทางเยือนไต้หวันในรอบ ๒๕ ปี รวมถึงการพบปะหารือกับนายเควิน แมคคาร์ธี ประธานสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐฯ คนปัจจุบัน เมื่อ เม.ย. ปี ๒๐๒๓ ซึ่งตำแหน่งทั้ง ๒ คนถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงลำดับที่ ๓ รองจาก ปธน. และ รอง ปธน. ของสหรัฐฯ

สหรัฐฯ : ในสมัยของ ปธน. โจ ไบเดน ความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ และจีนมีความตึงเครียดมากขึ้น เนื่องจากสหรัฐฯ ได้ดำเนินยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา (Indo-Pacific Strategy of the United States) โดยมุ่งเน้นการรวมกลุ่มและแสวงหาพันธมิตรประชาธิปไตยภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกมากขึ้น ยุทธศาสตร์ดังกล่าวของสหรัฐฯ มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ ความต้องการปิดล้อมการขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคนี้ หนึ่งในพันธมิตรของสหรัฐฯ คือ ไต้หวัน เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญกับจีน และ ปธน. สี จิ้นผิง ได้กล่าวเน้นย้ำกับ ปธน. โจ ไบเดน ในการหารือร่วมกันของผู้นำทั้ง ๒ ชาติ ระหว่างการประชุม G20 ที่อินโดนีเซีย เมื่อ พ.ย. ปี ๒๐๒๒ ว่า **“ประเด็นไต้หวันเป็นผลประโยชน์สำคัญยิ่งของจีน ผูกกับความสัมพันธ์จีน-สหรัฐฯอย่างลึกลับ เป็นเส้นต้องห้ามแนวแรก (First Red Line) ต้องไม่ล่วงล้ำ”**

หลักการของจีน

- ❖ นโยบายจีนเดียว (One-China Policy)
- ❖ หนึ่งประเทศ สองระบบ (One Country, Two Systems)
- ❖ เป้าหมายในการรวมชาติภายในปี ค.ศ. ๒๐๔๙

China

Taiwan

แนวทางการของสหรัฐฯ

- ❖ กฎหมายความสัมพันธ์กับไต้หวัน (Taiwan Relations Act)
- ❖ ยุทธศาสตร์ อินโด-แปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา (Indo-Pacific Strategy of the United States)

แต่หลังจากนั้น สหรัฐฯ ได้ขายอาวุธให้กับไต้หวันหลายครั้ง และเมื่อ ค.ศ. ๒๐๒๒ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาสหรัฐฯ ออกมาประกาศว่า ได้ยื่นญัตติร่างกฎหมายว่าด้วยกฎหมายการป้องกันประเทศ (National Defense Authorization Act: NDAA) ปีงบประมาณ ๒๐๒๓ แล้ว โดยเป็นแผนการให้ความช่วยเหลือด้านกลาโหมแก่ไต้หวันมูลค่า ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในอีก ๕ ปีข้างหน้า โดยจะเริ่มจากการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์มูลค่าสูงสำหรับการป้องกันประเทศให้แก่ไต้หวัน อีกทั้งร่างกฎหมายฉบับนี้ยังระบุไว้ให้ไต้หวันและสหรัฐฯ จัดการฝึกซ้อมทางการทหารร่วมกันเพื่อเตรียมความพร้อมและเสริมสร้างศักยภาพทางการทหารให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น^๑

จีน: จากความเคลื่อนไหวของไต้หวันและสหรัฐฯ สร้างความไม่พอใจให้จีนเป็นอย่างยิ่ง ทำให้จีนได้ออกมาตอบโต้ทั้ง **ด้านการทูต** โดยออกแถลงการณ์ประณามการดำเนินการระหว่างไต้หวันและสหรัฐฯ มาโดยตลอด และ**ด้านการทหาร** จะเห็นได้ว่าหลังการเยือนไต้หวันของแนนซี เพโลซี จีนได้เพิ่มความเคลื่อนไหวด้านการทหารในบริเวณช่องแคบไต้หวันมากขึ้น ด้วยการส่งเรือรบและเครื่องบินรบรุ่น J-20 ปฏิบัติการข้ามเส้นมัธยฐานในช่องแคบไต้หวัน รวมทั้งยิงขีปนาวุธข้ามไต้หวันหลายครั้ง และติดตั้งระบบยิงขีปนาวุธพิสัยไกลรุ่น PHL-191 โดยจีนระบุว่าเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกซ้อมปฏิบัติการร่วมทางอากาศและทางน้ำรอบเกาะไต้หวัน และในปี ๒๐๒๓ จีนจะเพิ่มแรงกดดันด้วยการส่งเครื่องบินเข้าไปในเขตป้องกันภัยทางอากาศ (ADIZ) ของไต้หวันอย่างต่อเนื่อง^๒

บทวิเคราะห์: ไต้หวันในอนาคต

ไต้หวัน จะจัดการเลือกตั้งทั่วไปในช่วงเดือน ม.ค. ปี ๒๐๒๔ พรรคการเมืองที่สำคัญของไต้หวัน คือ พรรค DPP และพรรคก๊กมินตั๋ง ซึ่งในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้งอาจมีการปฏิบัติการด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Operation: IO) เข้ามาในไต้หวันจากทั้งจีนและสหรัฐฯ เพื่อให้ผลการเลือกตั้งเป็นประโยชน์กับประเทศตน หากพรรค DPP ชนะการเลือกตั้งและได้เป็นรัฐบาลต่ออีก ๔ ปี นโยบายต่อจีนจะยังแข็งกร้าวเช่นเดิมและไม่มีนโยบายรวมชาติ ส่วนความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ จะแน่นแฟ้นมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้สถานการณ์ในช่องแคบไต้หวันตึงเครียดมากขึ้น แต่หากพรรคก๊กมินตั๋ง ชนะการเลือกตั้งจะทำให้ความสัมพันธ์กับจีนดีขึ้น และอาจมีการพูดคุยถึงประเด็นการรวมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่สหรัฐฯ เป็นกังวลต่อสถานการณ์นี้

สหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทในไต้หวันอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยจีน รวมถึงเพื่อดำรงรักษาห่วงโซ่อุปทานการผลิตเทคโนโลยีของประเทศตนเอง เนื่องจากไต้หวันเป็นแหล่งผลิต Semiconductor ที่สำคัญของโลก ซึ่งเป็นชิ้นส่วนที่สำคัญในการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่ของโลก และอาวุธยุทโธปกรณ์ทางการทหาร มีบริษัท Taiwan Semiconductor Manufacturing Company (TSMC) เป็นบริษัทผลิต Semiconductor ขนาดใหญ่ ที่มีส่วนแบ่งการตลาดมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลก สหรัฐฯ อาจกังวลว่าหากไต้หวันรวมกับจีนแผ่นดินใหญ่ จะทำให้กระทบต่อสายการผลิตทางด้านเทคโนโลยีของสหรัฐฯ เนื่องจากเทคโนโลยีขั้นสูงในหลายบริษัทของสหรัฐฯ จำเป็นต้องใช้ Semiconductor ดังกล่าว^๓

จีน จะดำรงเป้าหมายในการรวมไต้หวันเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจีน เห็นได้จากการเผยแพร่**สมุดปกขาวชื่อ “ปัญหาไต้หวันและการรวมชาติในยุคใหม่ของจีน (The Taiwan Question and China's Reunification in the New Era)”** ที่เปรียบเสมือนแนวทางการรวมชาติของจีน เป็นการย้ำชัดว่าไต้หวันนั้นเป็นส่วนหนึ่งของจีน โดย ปธน. สี จิ้นผิง ได้ประกาศเป้าหมายในการรวมชาติในปี ค.ศ. ๒๐๔๙ ซึ่งแล้วอาจมีความเป็นไปได้ ๒ แนวทาง คือ

- (๑) การรวมชาติอย่างสันติ โดยจีนใช้นโยบายในแบบผ่อนปรน รวมถึงใช้ปัจจัยการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อสร้างความดึงดูดใจให้ไต้หวันอยากมาอยู่ร่วมกับจีนแผ่นดินใหญ่
- (๒) การใช้กำลังทหาร ซึ่งปัจจัยที่อาจกระตุ้นการยกระดับกำลังทหารของจีน คือ
 - การดำเนินการใด ๆ ก็ตามของไต้หวันที่จะนำไปสู่การประกาศเอกราช
 - การมีประเทศอื่น ๆ เข้ามาแทรกแซงการรวมชาติ
 - การที่จีนรุกล้ำเข้าไปในดินแดนที่อ้างสิทธิ์ของไต้หวันมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การปะทะกันโดยไม่ได้ตั้งใจ
 - ไต้หวันหวังเห็นการเจรจารวมชาติ^๔

ผลกระทบต่อไทยและอาเซียน:

จะเห็นได้ว่าสถานการณ์ในไต้หวันนั้นมีความคลุมเครือที่จะสุ่มเสี่ยงต่อการนำไปสู่การเผชิญหน้าทางทหารเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากไต้หวันมีความสำคัญกับทั้งจีนและสหรัฐฯ ซึ่งในอนาคตอาจจะมีปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการเผชิญหน้าทางทหารระหว่างกันได้ หากเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นไทยอาจจะถูกกดดันจากทั้งจีนและสหรัฐฯ ให้เลือกข้าง เนื่องจากไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกองทัพไทย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับทั้งจีนและสหรัฐฯ มาอย่างยาวนาน

ดังนั้นไทยควรดำเนินการดังนี้ (๑) ดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยให้ความสำคัญกับการรักษาสมดุลระหว่างทั้งจีนและสหรัฐฯ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ (๒) หากสถานการณ์ในไต้หวันมีความตึงเครียดมากขึ้น อาจทำให้จีนลดการพึ่งพาการผลิต Semiconductor จากไต้หวัน ดังนั้นไทยควรเตรียมพร้อมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการผลิต Semiconductor เพื่อดึงดูดให้นักลงทุนเข้ามาตั้งฐานการผลิตอุตสาหกรรมดังกล่าวในไทย (๓) การแสดงออกในเวทีระหว่างประเทศของไทยจำเป็นต้องยึดมั่นในหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น การยอมรับนโยบายจีนเดียว และ (๔) อาเซียนและไทยควรแสดงบทบาทเชิงสร้างสรรค์เพื่ออำนวยความสะดวกการเจรจาสันติภาพระหว่างทุกฝ่าย รวมถึงการใช้กลไกของอาเซียนเพื่อลดความตึงเครียด ปกป้องสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาค

ข้อมูลอ้างอิง

^๑สรุปผลการเสวนาวิชาการ “Morning Talk” กับคณะผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองบัญชาการกองทัพไทย เรื่อง “นัยยะทางความมั่นคงจากการแทรกแซงของมหาอำนาจในสถานการณ์จีนและไต้หวันที่มีต่อภูมิภาค”
^๒ BBC News. (๒๐๒๑). จีน-ไต้หวัน : “นโยบายจีนเดียว” กับ “หลักการจีนเดียว” ต่างกันอย่างไร ใครได้ประโยชน์มากที่สุด. <https://www.bbc.com/thai/international-58840700>
^๓ ThaiPost. (๒๐๒๒). สี จิ้นผิง ประกาศไต้หวันคือเส้นต้องห้ามแรก. <https://www.thaipost.net/columnist-people/266904/>
^๔ Radio Taiwan International (๒๐๒๒). สภาคองเกรสสหรัฐฯ ยื่นญัตติร่างกฎหมาย NDAA ปี 2023 สนับสนุนการป้องกันประเทศของไต้หวัน. <https://th.rti.org.tw/news/view/id/2006434>
^๕ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. (๒๕๖๕). รายงานสถานการณ์ต่างประเทศ. <https://www.nia.go.th/news/category/1/>
^๖ David Brown. (2023). China and Taiwan: A really simple guide. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-59900139>
^๗ Economist Intelligence. (2021). Is war between China and Taiwan inevitable?. <https://www.eiu.com/n/is-war-between-china-and-taiwan-inevitable/>